

Franckesche Stiftungen zu Halle

Centrum securitatis To gest, Swetlé wymalowánj, gak w samém gediném Bohu, a pokorném se gemu na wssecku ge' wuli oddánj a poddánj wssecka dokonalá ...

Comenius, Johann Amos

[Verlagsort nicht ermittelbar], 1632 [i.e. 1633]

Kap. II.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:hbz:ha33-1-228795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:ha33-1-228795)

17
Kap. II. Ze pravá Bez-
pečnost, pokoj, Trvanlivost, a
šťastný způsob jednoho řá-
duho Tworu, to Centrum záleží.

Norozuměli jsme, odkud to
stechny věcn bytnost berau:
Všem pak trvanlivost, a pokoj-
né bytnosti té užívání záleží, gíná
gt otázka, od oné něco rozdílná.

Který twystvělenj gíné sobě podo-
benství rozmeme; Podobenství
Kola. Nebo y Bůh sam Ezechy-
lowi Proroku běh světa widěním
čtvernásobnj Kola vřákal (Eze. 1.)
y Edrášowí na běhy Swěta rá-
žichnu se odpowídage řekl: t D-
řisřlku sem připodobnil sand swůg:
První se nevspissil a Poslední se
neopozdi. (4 Edrá: 5. 42.)

A to Kniže Maudressi napsáno gts
je wšecdo na počet na Mihu a na Wáhu, spoz-
řadal Bůh. (Maud. 11. 10.) Počet a
Mira tworů twsšewědancnosti Bo-
ží náleží. Wáze tuto trošičku bu-
deme wyrozuměti moch/rozwažo-

B liš.

wa

Priručný
Swěta a
Kola

W Centrum stáct

wánjm Kola, ponewadž nic Kolu podobnějšího není jako Wáha.

Kolo tedy tři wěcn w sobě má.

*Centrum w
Kole co t. O
drislet co pa
priskow co*

Centrum, **Odrislet**, a **Paprslet**.

Centrum gest/ prostředního Kola
půlce, iněhož obweden gest **Odrislet** :

Odrislet gest otočení okolo

Centrum ; **Paprslet**owé gsau li-

nye od **Centrum** t **Odrisku** rozwe-

dené : [Kteréž w wozním Kolu spi-

ce w **Wlchnském** **Kamena** slowau.]

Tak gest Kolo **Swěta**. **Centrum**

geho gest **Wáh**, od wěků na wěky

sám w sobě, nespářícedlný : Kterýž

wšak chřege se spatřitedlným učiní

ti, učinil okolo sebe widitedlný **odr-**

slet, genž gest **Swět** tento : a napl-

níť geg w ry rozličným, ktekjž wš-

ekni iněho jako ; **Centrum** woniřa

gice, rozcházegj se jako na prostran-

no, tak že se každý swau wolaštnj

pro sebe bymnož mířj zdá.

W Giž pak w čem **Erwánliwost**,

Dokog, a **Bezpečnost** tworů, záleží,

tato **speculacj** mistně vláše.

Předně, Kolo řdyž se točí, okolo

Centrum

*Kolo Swěta
ga gál h
wáj.*

gest bezpácnost. 19

Centrum je točís, iterčj nepohnuté v
prestřed zústává. Tak Kolo Svět
ta tohoto se točís vstavicně, bez pře-
stání: Centrum pak gehe, Bůh, ne
pohnutelně v bytu svému trvá. Co
čj se pravím Svět trojím způsobě

1. **Wedlé Místa.** Nebo v Oblo-
ha s Hmélami dnem noch se vů-
kol točís; v Wier sem tam chodě, o-
kolky swými se natracuje. [Eccle.
1. 6, 1] Wody do Moke a; Moke
zase tekau [Ibid. v. 7.] v mšic-
tí summan Zworové; msta na
misto přecházejí.

2. **Wedlé času,** Nebo wšedně
gest w Světě něco minulého, něco
přítomného, něco budoucího: Léta,
Měsícové, Dňednomé, Dnomé w-
kolo gdu: Což bylo, bude ještě, a
co přestlo, v tigde zase; gals Wismo
h zkuseni mluvi. [Eccle: 1. 9. 1]

3. **Wedlé podstaty:** Nebo nic ne-
stoji w své wáse. Tělesné wěcn ro-
čínají se, rodi, rostau, a hned wesse-
gi/klesají, mizegi zase. Rostau; a
wli, a pobudau w své fformě tro-

chu, rozprchagi se w jiny zase.
 A to se vstawičnē bez pširže děge,
 že gedno hyne, druhé nastává, a
 wšdy gedno z druhého se dělá: a tak
 w tolo gdu jímowé, škrze rozličné
 formy procházegice, a wšcky se do
 své formy zase wracugice. Dbo
 volástinē pak lidště pokolenj, s činy
 jímými a přihodami, právě w tole
 gest: gaž obširněgi w Kap. 4. v.
 řájáno bude. Duchowé a duse, ač
 se w podstatě nemění a nehynau,
 koloragi se w šak také, tím y ginhm
 zrůsobem. Ale Centrum naše nepo
 hnuté gest, t. Váhžterž ani mį-
 stem se ne mēni, proto že wšudyby-
 ný gest [Deus est, kelt filozoff: Cir-
 culus, cujus Centrum est ubiq, et
 circumferentia nusquam: Váhž
 (pry) gest tolo, gehož Centrum gest
 wšudy, a okelet nřdež.] ani časem,
 proto že wšeclo, pomjnučé, přičoně
 budauč, gednostegně genu wzdá-
 lené gest, t. wšeclo před očima.
 Ani naposledy podstatau: proto že
 on ten thž gest wšdycky, w mocy, w

gest bezpečnost.

21

li; v mění sam w sobě, na wěty Bla-
hoslawený Bůh.

II. Paprskové w Kole' také

2

se hýbí a točí s Ořískem, a wšak ro-
bílne. <sup>Paprskové
gát se a okol
tem točí</sup> Nebo čím blíže gsau Cen-

trum, čím méněgi, a říšezi se hýbí:
čím od Centrum gsau w dáleňšší
tím se pruděgi a nášlyněgi zachwa-
cugi. Tak gest s námi Tworý,

swěště rozumngmi: Stojimeli w
Bohu [totiž paměti rozumem a wů-
li, go° se držíme] máme potog a bez-
pečnost: pakli se odrud wnychluge-
me k Tworám, nenalezáme nic než
nepotog a kolotání čím dal tím wíc

III. Každý Paprsek dwoge má
k Centrum patkni: gedno gako k

<sup>Paprskové
gát k Cen-
trum patkni</sup>

swětmu počátku: druhé gako k swě-
tmu konci. Nebo gakož i něho wy-
bíhá, k ořísktu, tak od ořísktu zase
do něho w bíhá. Podobně wšeliký
Twor i Boha gest, a k Bohu: i Bo-
ha wypsá gako i Stuidnice; a k
Bohu zase směřuje, gako k cíli, k to-
tiž Mochi Boží wšlecko se děje, a w-
šlecko pro B. sláwu. Příslo. 16. 4. 1

4. Každý

22. W Centrum státi

4
Kolikero
sájdů papr-
stů má Cen-
trum,

IV. Každý Paprstek dwoge má

Centrum: gedno Dbecné to, aneb
společný, z něhož vybyhá, a do něhož
se vrací. Druhé své vlastni, v
prostřed sebe, přije než od onoho
věčného Centrum k okraji, a zase
k němu přimůž. Proto že každá
li věc prostřede, Centrum své. I
Tak každý Troj dwoge má Cen-
trum: gedno společné, genš gi Vůh
včinitel a zřizovatel všeho: Dru-
hé své vlastni, genš gest přirozenj
gegi, třetě gi Vůh přivlastniš.

Bytel jagistě Stvořitel gedně tak
dě věc chl, a meze bytnosti gegi.
nášdím galá sama w sobě wnít bý-
ti má. A kolikě gi zemník místico k
vlastnímu bytu vřájal, natierémž-
by přirozeně odpočívala, ginde pal,
by aliby od tud přenesena, nášlať to-
liko se zřizovala, a od tud k místu
svěť zase chvátala. Tak se opět to-
to vlastni Centrum dwoge bude:
Gedno Centrum Bytnosti, vněmž
přirozenj věc jal-ji: tu příkladu
Centrum vody gest, tekutost; Cen-

trum

rum ohne, hortop; Centrum země,
suchost; Centrum Wěchy, medowa
rost; Centrum Hada, gedowatošit.
A tak každá věc své vlastní přiroze
ni, powahu, moc, fformu, (kteráž vů
sobě aby věc čím čimž býti má by
la) přistřikowenau sobě má: toliko že
newšlecko to powrchu nám leží, ne
bž wěšši toho dšl před očima a ro
zumem nassim ršlyro a zassino gš.
A w tom smyslu přirozenj každě
wěcy, Centrum gegi slowe.

Druhé vlastní Centrum gest Wy
tu, coriž Wjšta neb obydsi, od Sw
tite'e sobě wykazaneho. Ku přitla
du: Dwěma rěžtšm žiwlám, Zeml
a Wodě, wlastněno gest mjšto do
le, negniše w Swěť: y tlačj se to o
bě, a cožteli z nich gest/ došu, amž
mžj z hšru, lečby proti přirozenj wy
admženo bylo; ale lečj to přirozeně
jase, došu. Na proti tomu lehšm ži
wlám, wětru a ohni, žhšru mjšto v
lášal: protož ne vměgi se neč žhšru
pnaui Mebo, byt oheš y do Ma: e
tye zemnatě žawolán gša wnj poně
fud

gest bezpečnost. 25

rum stogi, puvodu svého, odkud
gi byrnost plyne, se drží, a místa
svého ostřiháje. Dobře stogi An
gel, když v poslušnosti Tworce sto
gi; dobře stogi Oblouha, když v m
losti se vynášejí, Svět obcháti, a
oblestuge. Dobře zemi vproštěd
Světa ležící: dobře voda: po zemi
se rozlévající: dobře větrů nad
svrchkem se proleující: dobře
ohni pod Oblouhau: dobře Stromu
točenému zemi, ratolestmi nad ze
mi: dobře Rybě v vodě: dobře Kříd
u zemi: dobře Včele v medu: do
bře Pavouka v mgedu: dobře Magně
tu v železu it.

☛ Ale co pal Elowě přitom
se ovissem zastaviti slissi, poněvadž
všecko toto gest k tomu, aby se co
Elowě gest, a vědět geho šťastný
neb ne šťastný způsob záleží, vprou
mělo. Dependenci geho dwoge
proto že dwogi má v sobě podstatu,
Duchovní a Tělesnou: protož v
dwoge Centra. Tělesná geho pod
stara, gest to co se na něm vidí, Že

Příklad 100
ho na Elowě
tu.

E.

100

lo, kterej i žiwot a i Dblohy gest,
 proto se gest wštah wšeho Swěta,
 w něm má země swau Materni, w
 něm voda, w něm wjtr, w něm oheň,
 w něm Dbloha. Hmornost žagist
 audu co gest než žemnatost? Křem
 a žině wšykost, co než voda? přit
 rožená w těle žiwot držugich her
 kost, co než oheň? Wšeho pak toho
 spolu se drženi a siemperowani (od
 kudž w tipu powah, a obyčejů roz
 dilnost) co než moc Dblohy? Zato se
 dy Elowka částka tehdáž dobře sto
 gi, tdyž w Centrum žiwot a Dblo
 hy, totiž w slusném gich Tempera
 mentu stoji: To gest wnitřní Čela
 Centrum, Centrum bytnosti neb
 podstaty. Centrum pak Bytu neb
 Dbydli gest, aby na wěrn bylo, ne w
 Žemi, ne w Wodě, ne w Ohni. Tak
 stoji dobře stoji, až do wšle Swo
 žitel, kterž sobě tu Trorů Depen
 dench, kde, a tdy, a gal se mu libi, přit
 sthorwati w mocy žanechal: čehož
 wšak žinim prostedkem nežim,
 než přit roženi i Centrum, a až se
 w Nášle

gest bezpečnost. 27

W Nástedugicé Kapitole stáje.
 Duchovní w Slověku podsta-
 gest neodvratně to což w těle pře-
 býváje se řídí, nesmrtelná duše,
 která; Dlebe a; Boha immediate
 původ svůj má. Od něho zagi-
 stě na počátku gest w dechnutí, a po-
 lawad nic není jiného než (gaf
 Pismo di) Dechnutí Dětinského.
 podobnými věcmi gakož w Bohu
 gsa obdařeně; Světletem totiž Ro-
 zumu, k spatřování a rozeznávání
 všech věch; a swobodou vůle, k či-
 něni a vyvolování čeho koli. Zato
 tedy Slověka částka tehdáž do-
 stoji, když se Boha svého (gahož D-
 braž, Dechnutím jeho vytrpí, nuch,
 gest,) drží, a z něho gaf bytí, tak
 světlo a radu všech myšlen a či-
 něni svých běže: to gest Centrum
 podstať její. Centrum pak myš-
 ſta gest, aby vproštěd mezi Bohem
 a Světletem stála, to gest mezi
 Světletem a Světlem pro-
 štědlovata. Emocí klauzje, wro-
 tu služby sama vřívaje. A prorož

Cij. w tomě

3 Centrum wystaupiti
w tomto Centrum gest edpočiwánh,
bezpečnosť, a blahostawenstwi gegi
Potud w poddanosti Tworcy sfogi,
a nad Tworcu, n swym Čelem, panu
ge, potud gegi důstojnosti.

Kap: III. Ze Dáskyli, trá
pení, bolest, a žahnutí každého
Tworcu, 3 wtwimuti k 3 Centrum
pochází a gáť se to při Clowěku děje.

Blažet by Angelům, Lidem,
w wsechném Tworcu bylo,
kdyby w wsechném tom spořádá
ni Bohu stáli, a wswém se geden
každý Centrum ostřihal: kweřlby
Swět, a křpyřlby se dokonale do-
konaloši, nápodobnau té křáť w
Bohu gest, oblesknutý geho obrá-
zka. Ale co? Rozumní Tworo-
wé začali Někád, Angelé a lidé, se
wystaupiwše 3 Centrum swého, a
ge i trawiwše, běhagi a třhagi bez ká-
du sem tam, n gíně s sebau Tworcu
zachwacnaje: tak se gíř Swět gest
gako Wůz, kterhž swrchu dolů bě
je

Swět w Cen-
trum nestoji
w gáť.